

NEKE SOCIODEMOGRAFSKE VARIJABLE I ŠKOLSKO SAMOPOIMANJE MLADIH

TOMISLAV GRGIN
Filozofski fakultet u Zadru
Faculti of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 37.015.3
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno :1989-11-13
Received

Skupini od 243 adolescenta ispitano je opće i specifično školsko samopoimanje. Nakon toga su o svim tim ispitanicima prikupljeni ovi sociodemografski podaci: o spolu, mjesto stalnog prebivališta, o obrazovnom statusu oca i majke, te o stručnom usmjerenju u školovanju. Korelacijom podataka tih sociodemografskih varijabli i dobivenih mjera školskog samopoimanja došlo se do koeficijenata koji su ukazivali na slabu povezanost.

Uvod i problem

U dosadašnjim ispitivanjima odnosa sociodemografskih varijabli djece i njihova samopoinjama najčešće su se proučavale relacije spola, zatim prebivališta, te neke karakteristike njihovih obitelji kao što su npr. bračno stanje roditelja, kvaliteta života u roditeljskom domu i sl.

Prve indikacije o mogućoj relaciji varijable spola i samopoimanja dala su neka australijska ispitivnja. Iz njihovih rezultata bilo je očito da dječaci imaju značajno više samopoimanje od djevojčica istoga uzrasta. Pri tome su te razlike u dječaka bile izrazito veće kad se radilo o njihovu samopoimanju tjelesnih sposobnosti kao i u još nekim specifičnim samopoimanjima, dok su djevojčice bile značajno bolje jedino u mjeri samopoimanja u materinskom jeziku (navedeno prema *M a r s h* i suradnici, 1983). *B a r n e s* i *F a r r i e r* (1985) su u obavljenim ispitivanjima djece različita osnovnoškolskog uzrasta utvrdili da se dječaci i djevojčice od prvog do četvrtog razreda u svom samopoimanju ne razlikuju. No, već u petom, a posebice u šestom razredu, javljaju se među njima razlike i to u korist dječaka koji u gotovo svim mjerama samopoimanja dostižu prosječno više vrijednosti od djevojčica. Nadalje, spomenuti autori navode rezultate ispitivanja *S i m m o n s a* i suradnika iz 1969. i 1978.

godine iz kojih je vidljivo da se tek u periodu mladenaštva javljaju značajne razlike u samopoimanju mladića i djevojaka. Na tom uzrasnom nivou djevojke dostignutim rezultatima u svim mjerama samopoimanja nadvisuju mladiće.

Sve te prikupljene činjenice mogle bi voditi zaključku da u periodu djetinjstva između muške i ženske djece nema značajnih razlika u samopoimanju. Razlike se počinju javljati istom onda kad ta djeca stupe u fazu mladenaštva (preadolescencije i adolescencije) ali s tim što o relaciji njihova spola i samopoimanja još uvijek nisu dobiveni jednoznačni rezultati.

U već prikazanim ispitivanjima Barnesa i Farriera tragalo se i za eventualnim razlikama u samopoimanju djece iz seoskih i gradskih prebivališta. Iz dobivenih rezultata ispitivanja izlazilo je da se djeca kako od prvog do četvrtog tako i petog i šestog razreda osnovne škole značajno ne razlikuju u svom samopoimanju bez obzira na to borave li pretežno na selu ili u gradu.

U ispitivanju koje je Leonardson (1986) obavio na adolescentima došlo se, pored ostalog, do podatka da je njihovo samopoimanje pozitivno, odnosno negativno, povezano s bračnim stanjem njihovih roditelja. U slučaju kad su im roditelji u braku i žive zajedno korelacija je pozitivna i iznosi 0,222 a kad su rastavljeni i žive odvojeno ta je povezanost podjednake vrijednosti ali negativna predznaka (-0,219). Korelacija pak između njihova samopoimanja i kvalitete života u obiteljskom domu je značajno viša i iznosi 0,413.

Budući da su se u svim prikazanim ispitivanjima pretežno upotrebljavale mjere općeg, a samo dijelom i školskog, samopoimanja kao i to da se kod većine ispitivanja uglavnom tragalo za razlikama u samopoimanju djece osnovnoškolskoga uzrasta različita spola i mjesta prebivališta (izuzev u Leonardsonovom ispitivanju), ovim se radom pokušalo odgovoriti na pitanje, *kakva je povezanost između veličina različitih sociodemografskih varijabli adolescenata i mjera njihova školskog samopoimanja (academic self-concept)?*

Metodika ispitivanja

Na tako formulirani problem ovoga rada nastojalo se odgovoriti na taj način što se najprije pomoću JUŠ-upitnika (upitnika "Ja u školi") ispitala skupina od 243 adolescenta. Sve su to bili polaznici prvog i drugog razreda iz različitih zadarskih srednjih škola. Tim se ispitivanjem došlo do podataka kako o njihovu općem školskom samopoimanju (samopoimanju u svim nastavnim predmetima) tako i o samopoimanju u onim pojedinačnim predmetima koji se u tim početnim razredima smatraju temeljnima, i to:

u materinskom jeziku, stranom jeziku, povijesti, matematici, fizici, kemiji i biologiji.

Nakon obavljena ispitivanja o svim ispitanicima prikupljeni su ovi sociodemografski podaci: o spolu, zatim stalnom mjestu prebivališta, o obrazovnom statusu roditelja (oca, majke) i o stručnom usmjerenju u školovanju. Iz tako dobivenih i prikupljenih podataka bilo je moguće, upotrebom prikladnih statističkih metoda, obaviti potrebne korelacijske analize.

Ispitivanje kao i evidentiranje spomenutih podataka obavljeno je svršetkom školske godine 1987/88.

Rezultati

Računanjem aritmetičkih sredina i standardnih devijacija iz prikupljenih sociodemografskih podataka došlo se do vrijednosti koje su prikazane u tablici 1. U tablici 2. nalaze se aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata ispitanika u svim skalama JUŠ-upitnika.

Tablica 1.: Aritmetičke sredine (M) i standardne devijacije (SD) dobivenih podataka u sociodemografskim varijablama

Sociodemografske varijable	M	SD
Spol (muško, žensko)	0,72	0,45
Prebivalište (selo, grad)	0,19	0,39
Obrazovni status oca	2,34	0,64
Obrazovni status majke	2,07	0,74
Stručno usmjerenje (proizvodno, neproizvodno)	0,90	0,34

Tablica 2.: Aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata u skalama JUŠ-upitnika

Skale	M	SD
Samopoimanje u svim predmetima	32,02	7,23
Samopoimanje u materinskom jeziku	36,37	8,96
Samopoimanje u stranom jeziku	34,86	11,18
Samopoimanje u povijesti	34,49	9,93
Samopoimanje u matematici	29,05	10,66
Samopoimanje u fizici	32,54	8,68
Samopoimanje u kemiji	32,27	9,86
Samopoimanje u biologiji	34,51	9,84

Računanjem stupnja povezanosti između podataka različitih sociodemografskih varijabli i rezultata ispitanika u svim skalama JUŠ-upitnika došlo se do različitih iznosa korelacijskih koeficijenata koji su prikazani u tablici 3.

Tablica 3.: Matrica korelacije između sociodemografskih varijabli i skala JUŠ-upitnika

	OS	SMJ	SSJ	SP	SM	SF	SK	SB
S	0,22	0,40	0,21	-0,05	0,08	0,17	0,07	0,12
P	0,03	0,10	-0,03	0,00	0,00	0,02	0,05	0,02
OSO	0,14	0,22	0,27	0,08	0,07	0,08	0,15	0,18
OSM	0,02	0,06	0,26	-0,08	-0,03	-0,05	0,08	0,10
SU	0,07	0,14	0,08	0,16	0,09	0,13	0,01	0,15

Opaska: Korelacijski koeficijenti u iznosu od 0,12 i manje nisu statistički značajni ($P > 0,05$).

Legenda:

a) Sociodemografske varijable

S - spol

P - prebivalište

OSO - obrazovni status oca

OSM - obrazovni status majke

SU - stručno usmjerenje

- b) Skale JUŠ-upitnika
 OS - opće školsko samopoimanje
 SMJ - samopoimanje u materinskom jeziku
 SSJ - samopoimanje u stranom jeziku
 SP - samopoimanje u povijesti
 SM - samopoimanje u matematici
 SF - samopoimanje u fizici
 SK - samopoimanje u kemiji
 SB - samopoimanje u biologiji.

Diskusija

Kako se iz matrice korelacije može razabrati, spol ispitanika ima relativno najvišu i statistički značajnu povezanost s njihovim samopoimanjem u materinskom jeziku (0,40). Znatno nižu, ali još uvijek statistički značajnu povezanost, spol ima i s njihovim općim školskim samopoimanjem ili samopoimanjem u svim predmetima (0,22). Povezanost slična stupnja ostvarena je i sa samopoimanjem u stranom jeziku (0,21) a znatno niža sa samopoimanjem u fizici (0,17). Korelacija spola s ostalim mjerama samopoimanja (u povijesti, matematici, kemiji i biologiji) vrlo su niske i statistički beznačajne. Sve te konstatirane značajne relacije spola i nekih mjera školskog samopoimanja očito idu u prilog tvrdnji Simmonsa i suradnika da se tek u periodu mladenaštva počinju javljati znatnije razlike u samopoimanju mladića i djevojke.

Stalno prebivalište ispitanika, kao sljedeća sociodemografska varijabla, nema značajne povezanosti s njihovim kako općim tako i specifičnim školskim samopoimanjima. Sve dobivene vrijednosti korelacijskih koeficijenta kreću se oko ničice. Ovaj rezultat očito osnažuje nalaze Barnesa i Farriera da se ne samo djeca već ni adolescenti u svom samopoimanju značajno ne razlikuju bez obzira na to borave li pretežno na selu ili u gradu.

Dok obrazovni status majke ostvaruje značajnu povezanost jedino sa samopoimanjem ispitanika u stranom jeziku (0,26), obrazovni status oca značajno korelira kako sa samopoimanjem u tom predmetu (0,27) tako i s općim školskim samopoimanjem (0,14), te samopoimanjem u materinskom jeziku (0,22), kemiji (0,15) i biologiji (0,18). Pri tom su korelacijski koeficijenti obrazovna statusa oca i majke relativno najviši sa samopoimanjem u stranom jeziku (0,27 i 0,26).

Stručno usmjerenje ispitanika u školovanju značajno je povezano s njihovim rezultatima u skalama samopoimanja u materinskom jeziku (0,14), povijesti (0,16), fizici (0,13) i biologiji (0,15). S rezultatima u ostalim skalama ta je povezanost vrlo slaba i više slučajna nego stvarna.

Usporede li se ovi rezultati s rezultatima prethodnih ispitivanja, dobivenih na istim ispitanicima (Grgin i Lacković - Grgin, 1989 te Grgin, 1989), izlazi da proučavane sociodemografske varijable imaju gotovo podjednaku slabu povezanost s mjerama školskog samopoimanja ispitanika kao i njihovi rezultati u testu inteligencije. Povezanost znatno višeg stupnja ostvarena je jedino između ocjena njihova obrazovna uspjeha i dobivenih mjera školskog samopoimanja.

Prema tome, dok prebivalište mladih nema značajne povezanosti s njihovim školskim samopoimanjem, ostale proučavane sociodemografske varijable (spol, obrazovni status oca i majke, stručno usmjeravanje u školovanju) ostvaruju sa školskim samopoimanjem vrlo nisku povezanost. Taj podatak ujedno znači da je i prediktivna vrijednost tih varijabli u odnosu na mjeru školskog samopoimanja mladih očito znatno slabija nego što je to slučaj s varijablom njihova školskog uspjeha.

L i t e r a t u r a:

- M.E. B a r n e s and S.R.C. F a r r i e r "A longitudinal study of the self-concept of low-income youth, *Adolescence* No 77, 1985 (199 - 205).
- T. G r g i n "Inteligencija i školsko samopoimanje mladih", *Zbornik VII. Dani psihologije* 1989, Zadar, 1989. (70 - 73).
- T. G r g i n i K. L a c k o v i ć - G r g i n "Školsko samopoimanje mladih i njihov obrazovni uspjeh" *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije, Sv. 28/5*, Zadar, 1989. (147 - 154).
- G.R. L e o n a r d s o n "The relationship between self-concept and selected academic and personal factors, *Adolescence* No 82, 1986 (467 - 474).
- H.W. M a r s h, I.D. S m i t h, J. B a r n e s and S. B a t l e r "Self-concept: reliability, stability, dimensionality, validity, and measurement of change", *Journal of Educatiobnal Psychology*, No 75, 1983. (772 - 790).

Tomislav Grgin: SOME SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES AND SCHOOL
SELF-EVALUATION OF THE YOUNG

S u m m a r y

A group of 243 adolescents were investigated in order to establish the general and specific school self-evaluation. The following socio-demographic facts were collected: sex, permanent residence, educational status of parents and the professional direction in schooling. Correlation of the socio-demographic variable and the obtained measures of school self-evaluation gave coefficients that indicated a weak tie between the variables.